

Et felles løft for god integrering

Tiltak for å møte flyktningkrisen, del II og III

Kapittel 1 | Innledning

Det er avgjørende at vi lykkes med en god integrering av asylsøkere som har fått innvilget oppholdstillatelse og flyktninger som har kommet til Norge.

De siste månedene har vist at det er en sammenheng mellom kapasitet og vår mulighet for å få på plass en tilfredsstillende integrering. Partiene viser til at et bredt stortingsflertall har tatt ansvar gjennom å vedta en rekke innstramninger som fører til bedre kontroll over det store antallet asylsøkere. En god integreringspolitikk avhenger av en ansvarlig innvandringspolitikk.

Integrering forutsetter tilrettelegging fra alle i det norske samfunnet og aktiv deltakelse av dem som skal etablere seg i kommunene. Det handler om å gi dem ansvar og muligheter til å komme i gang med opplæring, utdanning og arbeid slik at de kan bli deltakere og bidragsyttere i det norske samfunnet.

Skal vi lykkes krever det innsats fra alle parter; myndigheter, lokalsamfunn, frivilligheten, arbeidslivet og hver enkelt av de som skal i gang med livene sine i Norge.

Partiene bak denne politiske avtalen oppfordrer alle til å gi sitt bidrag slik at vi sammen kan ta vare på og videreutvikle viktige kvaliteter i det norske samfunnet. Integrering i Norge skal bygge på grunnleggende verdier som demokrati, rettsstat, universelle menneskerettigheter, ytringsfrihet, likestilling og likeverd.

Å nyte godt av rettigheter forutsetter oppfyllelse av plikter. Dette gjelder alle som lever i Norge og de som kommer til hit og får lovlig opphold. De som kommer til Norge skal bli møtt med en forventning om å bidra til samfunnet. Det å beherske norsk muntlig og skriftlig er en forutsetning for å lykkes i norsk samfunnsliv og må prioriteres i integreringsarbeidet.

Vår samfunnskontrakt er bygget på en balanse mellom plikter og rettigheter. Dette må være førende på integreringspolitikkenes mål og midler; den skal ha som mål å sette mennesker i stand til å ivareta sine plikter, det vil si ved deltakelse i samfunnet gjennom utdanning, opplæring, arbeid og å være en del av et levende sivil samfunn. Partiene vil spesielt fremheve frivillighetens rolle i integreringsarbeidet. Frivillige organisasjoner og arbeid kan spille en særlig viktig rolle i å skape kontakt mellom lokalsamfunn og personene som nylig har kommet til Norge.

Tiltakene i denne avtalen består både av kortsiktige tiltak og tiltak som vil være viktige for det langsiktige integreringsarbeidet. Partiene er innforstått med at mottakssystemet pr. desember 2015 er i en presset situasjon. Reformert og endringer i rutiner og arbeidsmåter vil ta kapasitet fra den daglige drift hos utlendingsmyndighetene.

Partiene ber regjeringen sørge for at utlendingsmyndighetene fortsatt prioriterer at flyktninger og asylsøkere får en forsvarlig innkvartering og at grunnleggende behov blir dekket. Videre bør bosettingsarbeidet i kommunene prioriteres. Parallelt med dette må det vies ressurser og oppmerksomhet om kortsiktige og langsiktige tiltak for integrering.

Partiene merker seg at regjeringen har startet arbeidet med en stortingsmelding om integrering. Regjeringen bes i forbindelse med integreringsmeldingen, Revidert nasjonalbudsjett og kommuneproposisjonen melde tilbake om oppfølgingen av tiltakene som inngår i denne avtalen. Partiene legger til grunn at budsjettsaker skal håndteres i de ordinære budsjettprosessene.

Til grunn for denne avtalen ligger den avtalen «Tiltak for å møte flyktningkrisen,» som partiene inngikk 19. november 2015.

Kapittel 2 | Asylmottak og ankomstfasen

For å forhindre et forsterket press på mottakssystemene, som igjen kan forplante seg til kommunesektoren og det videre integreringsarbeidet, er det et overordnet mål for partiene at asylsøknader behandles raskt. Dette skal ikke gå på bekostning av sikkerhetsvurderingen som gjøres av den enkelte asylsøker. I denne sammenheng skal asylintervjuets innretning og omfang gjennomgås. Det skal sikres en mer effektiv avklaring av hvem som ikke har krav på beskyttelse og dermed skal returneres, og hvem som har krav på beskyttelse og dermed skal integreres i det norske samfunnet. Det vises i denne sammenheng til pkt. 5 i avtalen partiene inngikk den 19. november.

For å styrke asylmottakene i ankomstfasen ber Stortinget regjeringen om å:

1. Sikre effektiv saksbehandling fra UDI og oppfordre til nye samarbeidsformer mellom UDI og PU og andre relevante etater, for å sikre en mest mulig effektiv og hensiktsmessig saksbehandling.
2. At asylsøkere som etter gjeldene praksis sannsynligvis vil få avslag, eller trolig bare kan påregne midlertidig oppholdstillatelse skal få informasjon om dette så tidlig som mulig.
3. Vurdere å ha beredskap for ankomstsentre etter «Råde-modellen», der UDI og PU kan gjøre flere kjerneoppgaver under samme tak.
4. Sikre at informasjon om den enkelte i større grad følger gjennom ulike ledd i asyl- og flyktningkjeden, slik at behov for ny kartlegging i kommunene reduseres. Hensynet til personvern må sikres.
5. Påse at flyktningene på et tidlig tidspunkt kan få informasjon om sitt eget ansvar for å integrere seg i lokalsamfunnet, samt de brede mulighetene for å engasjere seg i frivilligheten og sivilsamfunnet i Norge.
6. Vurdere ulike modeller for mottaksetablering som legger bedre til rette for kommuner og frivillige organisasjoner som ønsker å etablere og drive mottak.
7. Gjennomføre tiltak for å redusere kostnadene ved etablering av nye mottaksplasser.
8. Sørge for at mottak i større grad må legge til rette for at beboerne involveres mer i driften av mottaket, gjennom selvhushold, involvering av beboere, og aktivitetstilbud.
9. Iverksette tiltak for å sikre god konkurranse og god tilgang på mottaksplasser slik at det kan unngås at aktører kan ta ut store utbytter i forbindelse med opprettelse og drift av asylmottak.
10. Prioritere arbeidet med ny mottaksstruktur for å sikre raskere og bedre integrering for personer med beskyttelsesbehov, og økt mulighet til å differensiere tilbudet.
11. Sørge for at det foretas en kartlegging av sårbare personer i mottakene slik at man raskere kan sette inn nødvendig tiltak, og samtidig gjøre det enklere for kommuner å forberede seg før bosetting.
12. At kommunen ved etablering av akuttmottak varsles så raskt som mulig før akutt innkvartering etableres. Statlige myndigheter og kommunale myndigheter må ha en god dialog for å sikre god koordinering og om hvordan nødvendige helsetjenester og annen beredskap skal etableres. Statens rolle i denne sammenheng kan ivaretas av fylkesmannen.
13. Vurdere tiltak som kan sikre at mottakene i større grad involverer lokalsamfunnet, frivillige aktører, lokale myndigheter og lokalt næringsliv i integreringsarbeidet.
14. Komme tilbake med en oversikt over hvilke tilsyn som finnes ved drift av asylmottak i forbindelse med integreringsmeldingen.
15. Språkopplæring i akutt og transittmottak bør i større grad skje gjennom frivillige krefter eller ved et nettbasert læringsopplegg utarbeidet av staten.

Kapittel 3 | Barn på flukt

Barn som kommer til landet alene er en sårbar gruppe som trenger særlig oppfølging. Kostnadene knyttet til denne gruppen både før og etter bosetting er svært høy, ikke minst sammenlignet med våre naboland. For å sikre et forsvarlig opplegg for barn på flukt som kommer til Norge, ber Stortinget regjeringen om å:

1. Sørge for bedre samarbeid og ansvars plassering mellom ulike instanser fra barnet ankommer, for å sikre trygg omsorg og nødvendig bistand.
2. Sørge for et bredt spekter av botilbud med sterk barnefaglig kompetanse, herunder vurdere ulike former for bofellesskap, eksempelvis fosterhjemmsordninger, SOS Barnebyer samt benytte folkehøgskoler der det er ledig kapasitet.
3. Legge til rette for større grad av differensiering av tilbudet med utgangspunkt i den enkeltes ressurser og behov.
4. Arbeide med tiltak for å rekruttere flere fosterfamilier, herunder legge til rette for at det etableres et støtteapparat/veiledningstjeneste for foreldre som ønsker å være fosterforeldre for barn som får asyl i Norge.
5. Gjennomgå refusjonsordningen for barnevernstiltak i samråd med KS raskt, herunder se på alternative finansieringsordninger for kommunene som en stykkprismodell, og legge dette frem for Stortinget
6. Sikre at fylkesmennene ivaretar sitt ansvar for å få oppnevnt verger for barn som kommer alene.
7. Utrede nye og mer treffsikre metoder for alderstesting av barn.
8. Sikre at saker hvor barn forsvinner fra mottak prioriteres på linje med andre forsvinningsaker og iverksette forebyggende tiltak for å unngå at barn havner i kriminelle miljøer eller blir utsatt for menneskehandel. Stortinget viser i den forbindelse til den varslede handlingsplanen mot menneskehandel.

Kapittel 4 | Kommunenes situasjon

Flyktnings situasjonen og den store tilstrømmingen Norge har opplevd siden juli 2015 vil skape utfordringer for kommunene. Etablering av akuttmottak skjer i kommunene, og de som bor i mottak i påvente av svar på sine søknader, vil ha behov for at kommunene er godt rustet til å håndtere tjenestebehov. Det er et overordnet mål for partiene som står bak denne avtalen at presset vi i dag opplever i mottaksstrukturen, ikke får forplante seg og bli en krise for kommunesektoren. Dette forutsetter at kommunene får kompensert utgifter til mottak og integrering av asylsøkere og flyktninger.

1. Regjeringen skal, i samarbeid med KS, lage en oversikt over kommunesektorens økte kostnader knyttet til helse, skole, barnehage og barnevern mv., og komme tilbake til Stortinget på egnet måte i løpet av våren 2016, samt sørge for et forsvarlig økonomisk opplegg der kommunene får kompensert for sine ekstrakostnader. Oversikten skal også omfatte en vurdering av integreringstilskuddet og vertskommunetilskuddet.
2. Barnehage spiller en viktig rolle i integrering av barn og familier. Det å beherske norsk i tidlig alder er en vesentlig faktor for å kunne lykkes senere i livet. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at kommunene kan tilby gratis kjernetid i barnehager til barn av familier som har fått opphold. Regjeringen bes i forbindelse med integreringsmeldingen å legge frem forslag som gjør at barn av familier som har stor sannsynlighet for opphold også kan tilbys gratis kjernetid i barnehage, herunder vurdere tilbudet til 2- og 3-åringer.

Kapittel 5 | Helse

Et økt antall flyktninger i mottak stiller helse- og omsorgssektoren overfor utfordringer knyttet til kapasitet og kunnskap. Det er viktig at kommunene settes i stand til å tilby nødvendige tjenester uten at det går ut over tjenestetilbudet til kommunenes innbyggere.

Stortinget ber regjeringen om å:

1. Styrke rådgivningen til kommunene i arbeidet med migrasjonshelse og smittevern.
2. Legge til rette for at helsepersonell blant beboere på mottak rekrutteres slik at kommunene kan bruke asylsøkere med helsefaglig utdanning som norsk helsepersonells medhjelper.
3. Styrke tjenestene innen psykisk helsevern, og legge til rette for et tettere samarbeid mellom eksisterende traumeenheter.

4. Styrke ordningen med fleksible oppsøkende behandlingsteam for å understøtte kommuner som har behov for dette.
5. Sørge for at politi, skoler og andre relevante, offentlige etater sikres tilstrekkelig kunnskap om tvangsekteskap, kjønnslemløstelse og æresrelatert vold, inkludert æresdrap.

Kapittel 6 | Bosetting

For å sikre en god og effektiv bosetting av flyktninger og asylsøkere som har fått innvilget oppholdstillatelse, ber Stortinget regjeringen om å:

1. Å vurdere incentivordninger med sikte på at kommunene bidrar til å oppfylle langsiktige mål for bosetting og integrering. Den avtalebaserte norske modellen for bosetting skal opprettholdes, men fylkesmannen skal gis et spesielt ansvar for å følge opp og være pådriver overfor kommunene. I begynnelsen av 2016 skal det utarbeides en ny avtale mellom regjeringen om KS om bosetting. Denne avtalen må sørge for at man bosetter i tråd med behovet. Fordelingsnøkkelen som gir grunnlag for anmodninger fra IMDI må gjennomgås. I forbindelse med den varslede integreringsmeldingen skal regjeringen gjennomgå situasjonen for flyktninger med særskilte behov, for å sikre bosetting.
2. Vurdere de økonomiske incentivene for kommunene med sikte på mer systematisk bruk av selvboetting innenfor de kommunale bosettingsvedtakene.
3. Vurdere å øke rammene til Husbanken, samt forenkle søknadsprosedyrene slik at det kommunene kan bygge flere boliger. Husbanken spiller en viktig rolle i å sikre bosetting av mennesker som har fått innvilget opphold i Norge.
4. Bruke det private utleiemarkedet aktivt for å sikre tilstrekkelig antall boliger, og gjennomføre forenklinger i regelverket for utleieboliger for å øke tilbudet av private leieboliger fra seriøse aktører.

Kapittel 7 | Introduksjonsprogram, språkopplæring og kommunenes integreringsarbeid

Et godt og oppdatert introduksjonsprogram skal bidra til å gi de som har fått innvilget opphold i Norge kunnskap og kvalifikasjoner som kan lette deltakelse i det norske samfunns- og arbeidslivet. Muntlig og skriftlig norskkunnskap er av særlig betydning for integreringen. Det må foretas en helhetlig gjennomgang og oppdatering av introduksjonsprogrammet med mål om forenklinger og forbedringer. Forbedring i norskopplæring må prioriteres, å kunne norsk er det viktigste enkelttiltaket for å lette god integrering. Introduksjonsprogrammet skal ikke stå i veien for ordinært arbeid, og det må være en tydelig forventning om at deltakelse i arbeidslivet er forventet. Det er viktig at nye måter å drive språkopplæring på kan utprøves, og at regelverk tilpasses slik at det åpner for fleksibilitet hvor den som har rett på språkopplæring kan velge andre tilbud som passer best.

Stortinget ber regjeringen om å:

1. Gjennomgå introduksjonsloven i forbindelse med stortingsmeldingen om integrering, og særskilt å vurdere:
 - a. Nye opplæringsløp for nyankomne innvandrere.
 - b. Å gi kommunene større frihet til selv å tilpasse språk- og integreringstilbud til innbyggerne i sin kommune.
 - c. Muligheten til ekspressløp i norsk- og samfunnsfagopplæringen.
 - d. Hvordan språkopplæring i større grad kan kombineres med arbeid eller arbeidspraksis.
 - e. Å gi kommunene fleksibilitet til å utprøve modeller med incentiver som kan bidra til at flere avlegger og består norskprøve, herunder gjennomgå tilskuddsordning til norskopplæring, trekk i ytelser ved fravær og legge til rette for mer internettbasert opplæring.
2. Legge til rette for at lærerstudenter under utdanning kan undervise for å bidra til tilbudet om norskopplæring.

3. Legge til rette for at rekruttere pensjonerte lærere kan drive språkopplæring gjennom å bruke pensjonistlønn. Innebærer at en alderspensjonist som blir engasjert etter pensjonistvilkår, som hovedregel beholder pensjonen uten reduksjon.
4. Vurdere studieforbundenes og andre frivillige organisasjoners rammevilkår i integreringsarbeidet.
5. Sikre at det i samarbeid med foreldrene settes i verk tiltak når det i forbindelse med språkkontroller på helsestasjonene avdekkes behov for oppfølging.
6. Utvikle en veileder for vellykket integrering og «best practice» for kommunene.
7. Vurdere ordninger for å kartlegge hvem som har kompetanse som tilsier at de ikke må inn i introduksjonsprogrammet.
8. Fremme et lovforslag om å stramme inn retten til familieinnvandring for asylsøkere og flyktninger.
9. Begrense muligheten for permisjon fra introduksjonsprogrammet ved utenlandsopphold.
10. Vurdere å øke karenstiden for mulighet til å fremme søknad om statsborgerskap ved straffbare handlinger.
11. Vurdere tiltak som sørger for at opplæringsinstitusjoner ikke bidrar til segregering eller radikaliserings.
12. Lage en instruks om at det skal reises tilbakekallssak i saker der flyktninger har dratt på ferie/ besøk til hjemlandet de har fått beskyttelse fra, i de sakene der dette er i strid med oppholdsvedtaket og dermed utlendingsloven. Slike hjemreiser kan utgjøre misbruk av asylinstituttet og indikere at det ikke forelå et reelt beskyttelsesbehov da oppholdstillatelsen ble gitt. Det er viktig at det reageres synlig på dette og at tillatelser blir vurdert tilbakekalt.

Kapittel 8 | Aktivitet og arbeid

Tidlig tilrettelegging for arbeid er avgjørende for å sikre høy grad av sysselsetting blant flyktninger, og regjeringen bes sikre at Nav og Navs tjenester brukes aktivt i integreringsarbeidet. Arbeidstillatelse og identitetsavklaring er en forutsetning for å få arbeid i Norge utenfor mottaket. Partiene er positive til at LO og NHO har levert en rekke forslag til hvordan arbeidslivet skal tilpasses økt mottak av asylsøkere, og ber regjeringen gå i nærmere dialog med partene i arbeidslivet om hvordan dette kan gjøres.

For å styrke kartlegging og kompetansebygging i integreringsarbeidet ber Stortinget regjeringen om å:

1. Styrke arbeidet i mottak med kartlegging av kompetanse for asylsøkere som har fått innvilget opphold og flyktninger.
2. Gjennomgå eksisterende ordninger for godkjenning av utenlandsk utdanning med sikte på forenkling og raskere godkjenning.
3. Vurdere en ordning der arbeidsgivere kan tilby aktivisering og språktrening.
4. Støtte opp om universiteter og høyskolers arbeid for å sikre at flyktninger som har fått avbrutt sitt utdanningsløp kan få fortsette sin utdanning i Norge.
5. Vurdere å styrke programmet for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA), for å bedre lese- og skriveferdigheter både blant unge og innvandrere.

For å bedre tilrettelegge arbeidsrettede tiltak i integreringsarbeidet ber Stortinget regjeringen om å:

1. Innhente innspill fra frivillig sektor og partene i arbeidslivet om rammene for lokalt integreringsarbeid, herunder opplæring, utdanning og arbeidslivserfaring.
2. Invitere partene i arbeidslivet, nasjonalt og regionalt, til samarbeid med sikte på kvalifikasjon, kompetanse og inngang til arbeidslivet.
3. Legge til rette for at det ved innvilget oppholdstillatelse gis generell informasjon om arbeidsmuligheter og mulighet for veiledning utfra kvalifikasjoner.
4. Sørge for at flyktninger med etterspurt kompetanse formidles til ledige stillinger etter at arbeidstillatelse er gitt etter gjeldende regelverk.

5. Legge til rette for at kompetanse og muligheter for jobb kan vektlegges ved bosetting, gjennom en styrket kompetansekartlegging.
6. Vurdere ulike løp for språkopplæring, arbeidspraksis, utdanningstilbud og lærlingetilbud.
7. Stille krav om samarbeid mellom arbeidsgiver, arbeidstaker og myndigheter for å kunne tilby relevant språkopplæring, fagopplæring eller annen opplæring ev. i kombinasjon med arbeidsrettede tiltak.
8. Gjennomgå særnorske kompetansekrav i arbeidslivet med sikte på å fjerne krav av liten betydning for kvaliteten i utført arbeid.
9. Ta initiativ til tiltak som kan styrke innsats mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet for på den måten å forberede arbeidslivet på å ta imot en stor gruppe flyktninger.
10. Videreføre satsningen på Jobbsjansen, spesielt rettet mot innvandrerkvinner, inntil en eventuell evaluering har funnet sted.

Kapittel 9 | Religion og kultur

Integrering i Norge skal bygge på grunnleggende verdier som demokrati, rettsstat, universelle menneskerettigheter, ytringsfrihet, likestilling og likeverd.

1. Stortinget ber regjeringen utredede en ordning som gjør at kun stater som praktiserer religionsfrihet tillates å bistå med finansiering av trossamfunn i Norge. Regjeringen anmodes videre om å arbeide for å tette alle smutthull i regelverket, herunder bruk av stiftelser.
2. Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for en offisiell, norsk utdanning av religiøse ledere fra relevante trossamfunn etter mal fra måten dette gjøres ved norske utdanningsinstitusjoner.
3. Religiøse ledere som gjennom sin virksomhet bidrar til å svekke integreringen, bør ikke få innvilget oppholdstillatelse.

Oslo, 16. desember 2015

Jonas Gahr Støre
Arbeiderpartiet

Trond Helleland
Høyre

Harald Tom Nesvik
Fremskrittspartiet

Knut Arild Hareide
Kristelig Folkeparti

Marit Arnstad
Senterpartiet

Trine Skei Grande
Venstre